

การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สกัดกาแฟแบบดริป จากวัสดุแปรรูปหวาย

Design and Development of Drip Coffee Extraction Products from Processing Rattan

กิตติพัฒน์ วัฒนานุสรณ์¹ และนพดล อินทร์จันทร์²

Kittipat Watananusorn¹ and Noppadol Inchan²

^{1,2} สาขาวิชาการออกแบบเพื่อธุรกิจ วิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร 10110

Master of Art Program in Design for Business, College of Social Communication Innovation Srinakharinwirot
University, Bangkok 10110

¹ Corresponding Author: E-mail: earthhk.9@gmail.com

Received: 21 Nov. 2023; Revised: 15 May 2024; Accepted: 16 May 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สกัดกาแฟแบบดริปจากวัสดุแปรรูปหวาย เป็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อทำการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สกัดกาแฟแบบดริปจากวัสดุแปรรูปหวาย ซึ่งเป็นไม้เศรษฐกิจของประเทศไทย และมุ่งนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ทำจากธรรมชาติเพื่อทดแทนวัสดุแบบดั้งเดิม โดยได้ทำการเก็บข้อมูลและหาข้อเสนอแนะเพิ่มเติมด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้บริโภคผู้ใช้งานจริง ผู้เชี่ยวชาญด้านการจักสานหวาย ผู้เชี่ยวชาญด้านกาแฟและผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และกำหนดแนวทางการสำหรับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

ผลการวิจัยพบว่าการใช้ลายสานจุงนางเป็นลวดลายที่เหมาะสมในการนำมาผลิตเนื่องจากมีอัตราการไหลของน้ำที่เหมาะสมกับการนำไปพัฒนาเป็นอุปกรณ์สกัดกาแฟแบบดริปมากที่สุด จึงได้ออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบออกมาทั้ง 2 แบบด้วยกันคือแบบสานทึบและแบบสานโปร่งพบว่าผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ 1 หรือแบบสานทึบ นั้นมีความเหมาะสมมากที่สุดเนื่องจากสามารถแสดงถึงคุณค่าความเป็นไทยผ่านงานจักสานได้อย่างชัดเจนและมีจุดเด่นคือให้กลิ่นธรรมชาติหรือสัมผัสใหม่ระหว่างดริปกาแฟ จากนั้นจึงนำไปขายผ่านช่องทางออนไลน์จึงได้ความคิดเห็นจากทั้งผู้บริโภคที่ได้บริโภคจริงและจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 ท่าน จึงพบว่าข้อที่ควรปรับแก้ผลิตภัณฑ์คือด้านการออกแบบในส่วนของการสานให้เรียบง่ายจะช่วยให้ผลิตภัณฑ์สามารถแสดงถึงคุณค่าของงานจักสานได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นผ่านผลิตภัณฑ์จักสานใหม่ที่มีความร่วมสมัยด้วยวัสดุธรรมชาติ ไม่ซ้ำซากจำเจให้คนรุ่นใหม่ได้เข้าถึงและสนับสนุนผู้ที่ประกอบอาชีพงานจักสานหวายให้อยู่คู่กับคนไทยต่อไป

คำสำคัญ: กาแฟดริป วัสดุแปรรูปหวาย นวัตกรรมในการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม

Abstract

The objective of the research was to develop drip coffee extraction products using processing rattan. This research and development study employed rattan which is local economic plants of southern Thailand by gathering in-depth information through the interview of coffee consumers, rattan weaving experts, and design experts to establish guidelines for the synthesis of a development process for the prototype product.

The study revealed that using Choong Nang weaving pattern was the most suitable for producing a drip coffee extraction device. This weaving pattern allows coffee dripping smoothly. Therefore, two prototypes were developed, i.e., a solid weaving pattern and an open weaving pattern. It was found that the solid weaving pattern was deemed the most appropriateness as a showcase representing Thai culture through basketry work and giving a natural distinctive aroma while dripping coffee. The product, then, was sold online to get feedbacks from consumers and experts. The suggestions were on finer weaving of the inside surface to increase the product's values. Based on the feedbacks received, adjustments were made to the weaving design to express the value of weaving through contemporary products with natural materials. This would help generate interest among the new generations and support those involved in rattan basketry to continue their craftsmanship for sustainable Thai handicraft.

Keywords: Drip Coffee, Processing Rattan, Innovation in Handicraft Product Design

1. บทนำ

กาแฟ (Coffee) เป็นเครื่องดื่มที่คนไทยรู้จักและบริโภคมาเป็นเวลานาน ซึ่งในปัจจุบันผู้คนทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าถึงการดื่มกาแฟได้มากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการดื่มกาแฟเองที่บ้าน หรือการออกดื่มกาแฟนอกบ้าน แต่เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้วิถีการใช้ชีวิตหรือพฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด จึงส่งผลให้ธุรกิจต้องปิดกิจการไปเป็นจำนวนมาก รวมถึงธุรกิจเกี่ยวกับกาแฟ [1] จากข้อมูลปี 2563 พบว่ามูลค่าของตลาดกาแฟในประเทศไทยนั้นมีมูลค่าสูงถึง 60,000 ล้านบาท โดยแบ่งสัดส่วนเป็นการดื่มกาแฟในบ้าน และการดื่มกาแฟนอกบ้าน ซึ่งสัดส่วนของการดื่มกาแฟในบ้านนั้นมีมูลค่า 33,000 ล้านบาท ซึ่งเติบโตสูงขึ้นจากปี 2562 ถึง 10% แต่ในทางกลับกันในสัดส่วนของการดื่มกาแฟนอกบ้านนั้นมีอัตราที่ลดลงถึง 30-40% ด้วยมูลค่า 27,000 ล้านบาท [2] จึงเป็นที่มาของกระแส (Trend) การสกัดกาแฟดื่มเองที่บ้าน ซึ่งวิธีการสกัดกาแฟดื่มเองที่บ้านที่มีหลายหลายวิธีด้วยกัน เช่น กาแฟโม่กาแฟสด การใช้เครื่องเอสเพรสโซ่ หรือกาแฟแคปซูล แต่วิธีการสกัดกาแฟดื่มเองที่กำลังเป็นกระแสมากที่สุด

คือ การสกัดกาแฟแบบดริป ซึ่งอุปกรณ์ในการทำกาแฟดริปที่วางขายนั้นอยู่ในตลาดส่วนใหญ่จะทำจากวัสดุพลาสติก สแตนเลส และเซรามิก แต่วัสดุเหล่านี้เป็นวัสดุที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แต่ผู้บริโภคได้มีความตื่นตัวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจนไปถึงการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้นผู้วิจัยจึงมองเห็นโอกาสว่าถ้าหากสามารถนำวัสดุธรรมชาติที่สามารถหาได้ง่ายและมีต้นทุนที่ต่ำมาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับกาแฟที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ก็จะเป็นอีกหนึ่งวิธีที่จะทำให้ผู้บริโภคลดการใช้สิ่งของที่มาจากวัสดุที่ย่อยสลายได้ยากอย่างเช่น พลาสติกได้ ซึ่งประเทศไทยมีทรัพยากรวัสดุธรรมชาติหลากหลายที่อยู่คู่กับคนไทยมาเป็นระยะเวลานานอยู่หลากหลายชนิดด้วยกันและหวายนั้นก็ถือเป็นหนึ่งในวัสดุทางธรรมชาติที่สามารถนำมาแปรรูปและมีประโยชน์ใช้สอยที่หลากหลาย เช่น ด้านเครื่องเรือนและเครื่องใช้ด้วยวิธีการนำมาจักสาน ซึ่งในประเทศไทยมีปริมาณหวายเป็นหนึ่งในสามของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ข้อมูลจากกรมป่าไม้ระบุว่า การส่งออกสินค้าจากหวายในช่วง ปี พ.ศ. 2555-2560 มีมูลค่ารวม 1,062 ล้านบาท โดยมูลค่าการส่งออกหลักจะขึ้นอยู่กับ

สินค้าประเภทหวายไม่แปรรูป ในขณะที่การนำเข้าสินค้าจากหวายในช่วง 6 ปี ระหว่างปีพ.ศ. 2555-2560 มีมูลค่าการนำเข้ารวม 3,749 ล้านบาท [3] ทั้งนี้แนวโน้มการนำเข้าและการส่งออกสินค้าจากหวายมีแนวโน้มลดลง อาจเป็นเพราะความต้องการใช้สินค้าหรือการตลาดของหวายยังไม่สามารถครอบคลุมความต้องการของผู้บริโภคได้ทั้งหมด ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยมองเห็นโอกาสที่จะสามารถนำวัสดุแปรรูปจากหวายที่เป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศไทยมาสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการนำมาออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สีกัดกาแฟแบบดริปด้วยวิธีการนำมาผสมผสานกับงานหัตถกรรมหรืองานจักสานที่ต้องอาศัยความประณีตและความชำนาญให้มีเอกลักษณ์ของความเป็นไทยและตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคเพื่อให้สามารถครอบคลุมกลุ่มผู้บริโภคได้ในวงกว้างได้มากยิ่งขึ้นให้หันมาสนใจงานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นของคนไทยหรืองานฝีมือให้อยู่คู่กับคนไทยไปอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สีกัดกาแฟแบบดริปจากวัสดุแปรรูปหวาย

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยฉบับนี้ จะใช้การวิจัยและพัฒนา (Research Development) คือการวิจัยด้วยการวิเคราะห์และการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้บริโภคและผู้เชี่ยวชาญ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างและการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเพื่อทราบถึงข้อดีและข้อเสียที่ควรปรับแก้และจึงนำข้อมูลมาสังเคราะห์และกำหนดแนวทางการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มผู้บริโภคที่สนใจและชื่นชอบการบริโภคกาแฟและสนใจการบริโภคกาแฟแบบดริป

3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1) ผู้วิจัยใช้การทดลองขายผลิตภัณฑ์ดริปกาแฟจากวัสดุหวายแปรรูป โดยใช้วิธีขายผ่านทางออนไลน์ เพื่อคัดเลือกผู้ที่บริโภคจริงจำนวน 10 ท่านและจึงนำมาเก็บ

รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยอ้างอิงจากทฤษฎีการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์

2) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 ท่าน ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการตีหมาแฟจำนวน 1 ท่าน และนักออกแบบผลิตภัณฑ์จำนวน 1 ท่าน ด้วยวิธีการทำแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ (Questionnaire) ด้วยการส่งข้อมูลทาง E-mail โดยผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถามกับผู้เชี่ยวชาญรวมทั้งจำนวน 2 ท่าน เพื่อนำมาเป็นแนวทางประกอบในการพัฒนาโดยอ้างอิงจากทฤษฎีการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยได้วางแผนการเก็บข้อมูลแบบสอบถามออกเป็นทั้ง 3 ด้านดังนี้ (1) ด้านการใช้งานผลิตภัณฑ์เป็นอย่างไร (2) ด้านการออกแบบหรือรูปลักษณ์ภายนอก (3) ด้านวัสดุที่นำมาใช้ในการประดิษฐ์

3.3 ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตลาดสายการจักสานไทยและรูปแบบของผลิตภัณฑ์สีกัดกาแฟดริป ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับตลาดสายการจักสานที่มีอยู่ในประเทศไทยพบว่าในปัจจุบันมีตลาดสายอยู่หลากหลายรูปแบบ จึงทำการลงพื้นที่เพื่อสอบถามเกี่ยวกับตลาดสายการจักสานเพิ่มเติมเพื่อสอบถามว่าในปัจจุบันมีตลาดสายใดที่ได้รับความนิยมในการนำมาขึ้นชิ้นงานจักสานหวายมากที่สุดโดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์เพื่อใช้ในการคัดเลือกร้านค้าจักสาน ดังนี้

1) ต้องเป็นร้านค้าที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์งานจักสานหวายเป็นหลัก

2) ต้องเป็นร้านค้าที่มีการจำหน่ายทั้งช่องทางออนไลน์และช่องทางออฟไลน์

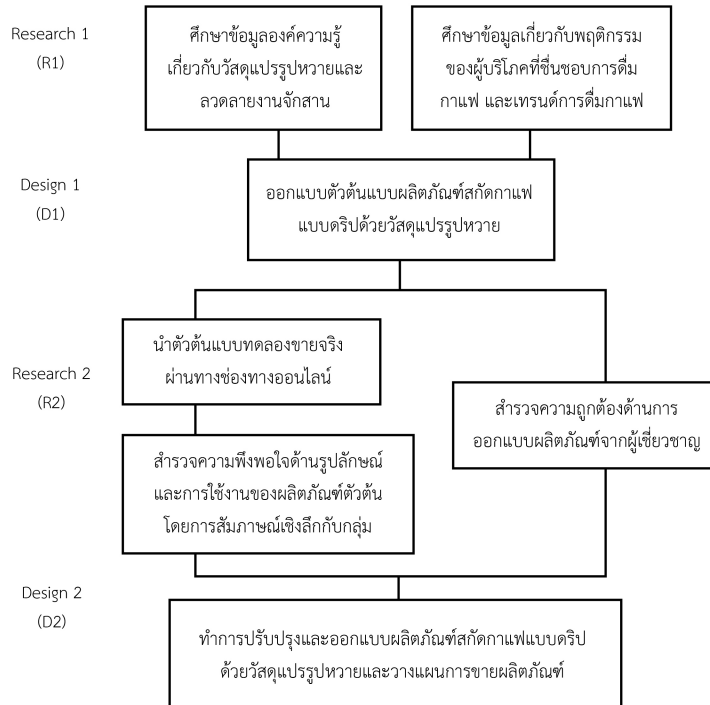
3) ต้องเป็นร้านค้าที่ผลิตชิ้นงานจักสานโดยมีการทำงานร่วมกับชุมชนชาวบ้าน

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและพัฒนาตลาดสายจากสายงานจักสาน

ขั้นตอนที่ 3 นำตัวต้นแบบขายจริงผ่านช่องทางออนไลน์และคัดเลือกผู้บริโภคจำนวน ทั้งหมด 10 ท่าน พร้อมทั้งผู้เชี่ยวชาญทางด้านการตีหมาแฟ จำนวน 1 ท่าน และนักออกแบบผลิตภัณฑ์จำนวน 1 ท่าน มาทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อหาข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และทำการปรับปรุงแบบต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อเสนอแนะหรือข้อที่ควรแก้ไขและปรับปรุงตัวผลิตภัณฑ์ที่ได้จากผู้บริโภคและจากผู้เชี่ยวชาญ

มาทำการพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้สมบูรณ์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดมีกรอบแนวคิดวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงข้อมูลกรอบแนวคิดวิจัย

4. ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สัปดาห์แบบกริปจากวัสดุแปรรูปหวาย มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากลวดลายงานจักสานไทย โดยมีข้อค้นพบในการวิจัย ดังนี้

4.1 ขั้นตอนที่ 1 พบว่ารูปแบบของการสานนั้นมีอยู่หลากหลายรูปแบบจึงทำการลงพื้นที่เพื่อสอบถามข้อมูลในส่วนของลวดลายการจักสานเพิ่มเติมว่าปัจจุบันมีลวดลายใดที่นิยมถูกหยิบนำมาขึ้นชิ้นงานจักสานหวายมากที่สุด รวมถึงการรวบรวมหาแนวคิดต่าง ๆ เพิ่มเติมจากผู้ประกอบการร้านค้าจักสาน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บข้อมูลกับทางร้านค้าที่ขายเครื่องจักสานหวาย ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่เป็นศูนย์รวมเครื่องจักสานจากทั่วประเทศ ผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจงจึงได้ทั้งหมด 5 ร้าน จากการลงพื้นที่ศึกษารูปแบบลวดลายจักสานจากร้านค้าจักสาน

ทั้งหมด 5 พบว่ามีลวดลายที่นิยมนำมาประดิษฐ์เป็นงานจักสานมีทั้งหมด 10 รูปแบบด้วยกัน ดังนี้ 1) ลายสามขึ้นลง 2) ลายดีหล่ม 3) ลายครุ 4) ลายครุบ 5) ลายกันลึง 6) ลายสาม 7) ลายกระดิ่งผัด 8) ลายตาแหลมมิด 9) ลายสองขึ้นลง และ 10) ลายจุงนาง โดยรูปแบบลายจักสานที่พบเห็นมากที่สุดคือ ลายจุงนาง ซึ่งความแตกต่างของแต่ละลวดลายจะอยู่ที่ความห่างและความหนาของการสาน

ภาพที่ 2 ตัวอย่างลวดลายจุงนาง

ต่อมาผู้วิจัยจึงได้ทำการคัดเลือกลดสายด้วยการปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญด้านการทำหยาบและด้วยวิธีการทดลองหาอัตราการไหลของน้ำผ่านลดสายทั้ง 10

แบบ เพื่อเป็นข้อพิสูจน์ว่าลดสายใดมีความเหมาะสมที่จะนำมาสานขึ้นชิ้นงานต้นแบบนี้

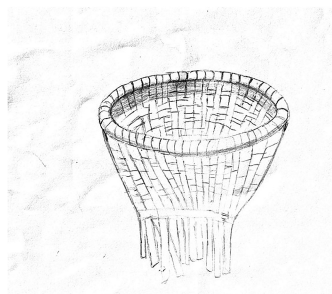
ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลผลการทดลองการหาอัตราการไหลของน้ำ

ชื่อลดสายจักสาน	เวลาที่ของเหลวไหลผ่าน (วินาที)
ลายสามชั้นลง	2.1
ลายตีหล่ม	4.1
ลายครุ	4.9
ลายครูป	4.5
ลายกันลิง	3.2
ลายสาม	2.3
ลายกระดิ่งผัด	3.6
ลายตาแหลวมีด	4.2
ลายสองชั้นลง	3.9
ลายจุงนาง	1.6

เมื่อทดลองแล้วผลลัพธ์ที่ได้พบว่า ลายจุงนาง เป็นลดสายใช้เวลาน้อยที่สุด รองลงมาคือลายสามชั้นลง และลายสาม ตามลำดับ ในขณะที่ลายครุใช้เวลาการไหลของน้ำนานที่สุด ต่อมาผู้จึงนำมาเปรียบเทียบข้อมูลโดยอ้างอิงจากวิธีในการเลือกกริปเปอร์ [4] นั้นต้องดูจากรูปทรงและการไหลของน้ำการมีอัตราการไหลของน้ำที่ดีจะช่วยให้ได้รสชาติของกาแฟพอดี้ เพราะหากให้น้ำอยู่กับกาแฟที่บดนานจนเกินไปจะทำให้รสชาติของกาแฟนั้นออกมาไม่เข้มข้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องขึ้นอยู่กับความละเอียดของกาแฟที่บดรวมถึงกระดาษกรองที่นำมาใช้อีกด้วย ซึ่งโดยปกติแล้วการกริปแต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ 1.5-2 วินาทีในแต่ละรอบของการวนน้ำ ลายจุงนางจึงมีความเหมาะสมเพราะมีอัตราการไหลของน้ำที่ดีที่สุด

4.2 ขั้นตอนที่ 2 พบว่าลดสายที่จะนำมาทำการจักสานเพื่อขึ้นผลิตภัณฑ์ต้นแบบคือลดสายจุงนาง จึงได้ออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบด้วยวิธีการวาดโครงร่าง โดยอ้างอิงรูปร่างจากรูปทรงกริปเปอร์ทรงกรวยและกริปเปอร์ทรงมัตซึยามาเป็นต้นแบบจึงได้ออกมาทั้งหมด 2 แบบด้วยกันดังนี้

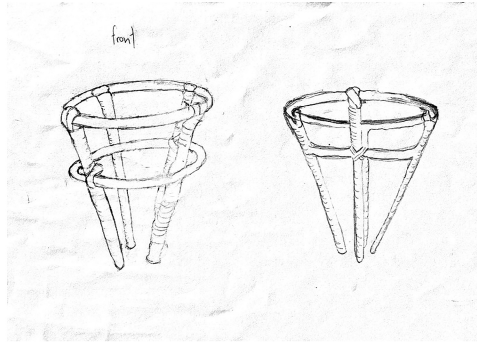
1) รูปร่างแบบที่ 1: นำลดสายจุงนางมาสานขึ้นโครงร่างโดยอ้างอิงจากกริปเปอร์ทรงกรวย แนวคิดในการออกแบบ คือการนำรูปแบบของกริปเปอร์ทรงกรวยและลดสายจุงนางมาสานต่อกันให้ทีเป็นชิ้นเดียวกันจากด้านบนและไล่เป็นวงกลมจนไปถึงด้านล่างและตั้งใจให้เห็นเป็นเส้นหยาบในส่วนด้านล่างเพื่อสร้างลักษณะเฉพาะตัวหรือจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์เนื่องจากผู้วิจัยไม่ต้องการให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับผลิตภัณฑ์จักสานอื่น ๆ

ภาพที่ 3 โครงร่างของแบบที่ 1 หรือแบบสานทึบ

2) รูปร่างแบบที่ 2: นำลวดลายจุงนางมาสานขึ้นโครงร่างโดยอ้างอิงจากตริปเปอร์ทรงมัตซียา แนวคิดในการออกแบบ คือการนำรูปแบบของตริปเปอร์ทรงมัตซียามาเป็นตัวต้นแบบ โดยใช้เส้นหวายเส้นใหญ่มาขึ้นโครงร่าง

ก่อนจึงค่อยนำลายจุงนางมาสานวนรอบเส้นหวายเส้นใหญ่ ซึ่งจะมีลักษณะการสานที่ไม่ทึบ โปร่งแสงและนำมาใช้ตกแต่งเพิ่มเติมตรงบริเวณระหว่างข้อต่อของหวายเพื่อเพิ่มความแข็งแรงและลักษณะเฉพาะตัวของผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 4 โครงร่างของแบบที่ 2 หรือแบบสานโปร่ง

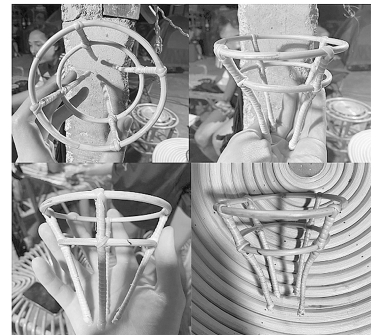
เมื่อผู้วิจัยได้ทำการร่างโครงร่างต้นแบบออกแบบมาทั้ง 2 แบบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยได้มาเป็นแบบที่สานทึบและแบบสานโปร่ง ผู้วิจัยจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ

ด้านการจักสานหวายเริ่มทดลองจักสานขึ้นตัวต้นแบบผลิตภัณฑ์ด้วยวัสดุแปรรูปหวายขึ้นมาทั้งสองแบบ โดยผลลัพธ์ที่ได้เป็นดังนี้

ภาพที่ 5 ผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ 1 หรือแบบสานทึบ

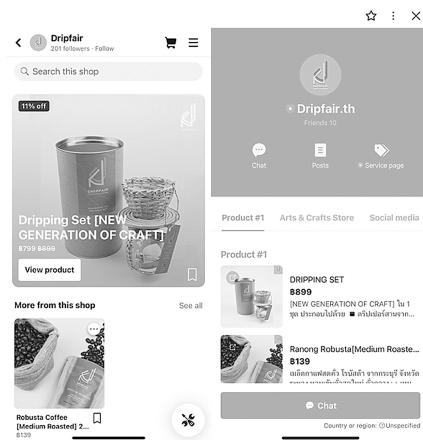
เมื่อได้ตัวผลิตภัณฑ์ต้นแบบทั้งสองแบบเป็นที่เรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจึงได้นำมาปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญเพื่อถามความเห็นเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์จักสานว่ารูปแบบไหนมีความเหมาะสมในด้านความสวยงามและการใช้งาน ประกอบกับต้องสอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 6 ผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ 2 หรือแบบสานโปร่ง

หัตถกรรม[5]พบว่า เป็นต้นแบบรูปแบบที่ 1 หรือแบบสานทึบ

4.3 ขั้นตอนที่ 3 นำผลิตภัณฑ์ต้นแบบรูปแบบที่ 1 ขยายผ่านช่องทางออนไลน์และทำการคัดเลือกผู้บริโภคที่ใช้งานจริงทั้งหมด 10 ท่าน มาทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 7 ช่องทางการขายออนไลน์

เมื่อทำการสอบถามกับผู้บริโภคแล้วค้นพบว่าในด้านของการใช้งาน เมื่อนำไปใช้ดริปกาแฟแล้วมีจุดเด่นคือกลิ่นที่มาจากวัสดุแปรรูปหอยที่ให้สัมผัสใหม่ในระหว่างการดริปกาแฟ ซึ่งไม่กลบรสชาติของกาแฟให้หายไป ส่วนข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไขคือส่วนบริเวณปลายด้านล่างของ

ดริปเปอร์ดูมีความไม่เรียบร้อย เพราะมีช่องว่างการสานที่ไม่ระบียบเป็นชิ้นเดียวกัน จึงทำให้กังวลถึงในเรื่องของความทนทานในการใช้งานเนื่องจากวัสดุที่นำมาใช้เป็นวัสดุธรรมชาติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 ท่านได้ดังนี้

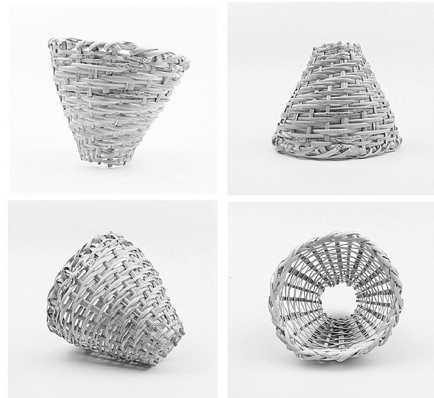
ผู้เชี่ยวชาญ	ด้านการใช้งาน	ด้านการออกแบบ ผลิตภัณฑ์	ด้านวัสดุที่นำมาใช้ สร้างผลิตภัณฑ์
ผู้เชี่ยวชาญด้านกาแฟ	ผลิตภัณฑ์ไม่ค่อยมีความแข็งแรง อาจจะชำรุดได้ง่ายและให้กลิ่นธรรมชาติกลิ่นที่แตกต่างจากดริปเปอร์ทั่วไป	มีความเป็นไทยนำมาใช้ และสามารถบ่งบอกว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากกลุ่มชุมชนชาวบ้านของไทย	มีความเหมาะสมเนื่องจากทำจากวัสดุธรรมชาติช่วยลดการสร้างมลพิษให้กับสิ่งแวดล้อมและช่วยส่งเสริมชุมชนที่เพาะปลูกได้
ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ	น่าจะสามารถใช้ดริปกาแฟได้ปกติ แต่มีความกังวลในเรื่องของอายุการใช้งานที่น่าจะมีอายุน้อยกว่าวัสดุชนิดอื่น	ตัวผลิตภัณฑ์สามารถให้ความเป็นไทยได้อย่างชัดเจนด้วยลวดลายการจักสานและวัสดุแปรรูปหอย แต่หากนำไปสานบริเวณด้านล่างให้เรียบร้อยน่าจะทำให้ผลิตภัณฑ์ดูสมบูรณ์มากกว่านี้	อาจมีความไม่เหมาะสม เพราะเนื่องจากเป็นวัสดุธรรมชาติจึงอาจทำให้มีอายุการใช้งานที่น้อย

จึงสามารถสรุปได้ว่าตัวผลิตภัณฑ์นั้นไม่สามารถให้ผลลัพธ์ได้เทียบเท่ากับดริปเปอร์ที่ทำจากวัสดุชนิดอื่นในด้านของรสชาติกาแฟ ส่วนในด้านของการใช้ดริปกาแฟ อาจไม่เหมาะกับการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เพราะเป็นการนำวัสดุธรรมชาติมาแปรรูปด้วยวิธีการจักสานจึงทำให้ไม่มี

ความแข็งแรง ในส่วนของด้านการออกแบบหรือรูปลักษณ์ภายนอกในบริเวณด้านล่างของดริปเปอร์ดูไม่แข็งแรง จึงควรนำไปสานเก็บให้เป็นชิ้นเดียวกันจะช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีความสมบูรณ์ขึ้นและสามารถแสดงถึงความประณีตของชิ้นงานด้วยฝีมือของคนไทยได้มากยิ่งขึ้น

4.4 ขั้นตอนที่ 4 นำข้อเสนอแนะหรือข้อที่ควรแก้ไขปรับปรุงจากผู้บริโภคและจากผู้เชี่ยวชาญทำการพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้มีความสมบูรณ์ พบว่าข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไขคือส่วนบริเวณปลายด้านล่างของดริปเปอร์ดูไม่เรียบร้อยเนื่องจากการสานไม่เป็นชิ้นเดียวกันซึ่งอาจส่งผลทำให้ตัวผลิตภัณฑ์ไม่แข็งแรง จึงได้ทำการปรับปรุงแก้ไขด้วยการปรับรูปแบบของการสานบริเวณด้านล่าง

ของตัวผลิตภัณฑ์นั้นให้เป็นชิ้นเดียวกันโดยการสานด้วยลายจุงนางติดกันเป็นชิ้นเดียวกันเดียวกัน เพื่อให้มีความเรียบร้อยและเพิ่มความแข็งแรงทนทานให้มีอายุการใช้งานที่นานขึ้นจึงทำให้ผู้วิจัยได้เป็นผลิตภัณฑ์สัปดาห์แบบกริปากาวิสุตแปรรูปหวายแบบสมบูรณ์ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

ภาพที่ 8 ผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยทำการปรับปรุงแบบเรียบร้อย

5. สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

จากการวิจัยเรื่องการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สัปดาห์แบบกริปากาวิสุตแปรรูปหวาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สัปดาห์แบบกริปากาวิสุตแปรรูปหวาย โดยมีข้อค้นพบในการวิจัย ดังนี้

1) จากการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบลายจักสานไทย พบว่า รูปแบบของการสานนั้นมีอยู่หลากหลายรูปแบบ โดยมักจะยึดตามวัตถุประสงค์ว่าจะนำมาใช้งานอย่างไรเพื่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอยที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ตะกร้า กระเป๋า เป็นต้น ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทยที่ถูกสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น โดยความแตกต่างของแต่ละรูปแบบจะอยู่ที่ความห่างและความหนาของการสาน ต่อมาผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกลวดลายด้วยการปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญด้านการทอหวายและทำการทดลองหาอัตราการไหลของน้ำผ่านลวดลายทั้ง 10 แบบ เพื่อพิสูจน์ว่าลวดลายใดใช้เวลาน้อยที่สุดจึง

จะเหมาะสมที่จะนำมาขึ้นชิ้นงาน โดยผลที่ได้คือ ลายจุงนาง เนื่องจากเป็นลายที่ทำเวลาได้ดีที่สุดในการทดลองและผู้เชี่ยวชาญกล่าวว่าสามารถให้ได้ทั้งด้านการใช้งานและด้านความสวยงาม

2) เมื่อได้รูปแบบลวดลายจักสาน หรือลายจุงนางแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการเริ่มต้นออกแบบผลิตภัณฑ์กับชาวบ้านผู้ที่มีความเชี่ยวชาญการจักสานงานหวายด้วยการวาดโครงร่างด้วยดินสอก่อนที่จะขึ้นชิ้นงานจริงด้วยการสานอ้างอิงจากรูปทรงดริปเปอร์ทรงกรวยและดริปเปอร์ทรงมดชีย่ามาเป็นต้นแบบในส่วนของโครงร่าง โดยได้ทำการออกแบบร่างทั้งหมด 2 แบบด้วยกัน มีลักษณะแตกต่างกันในด้านของช่องว่างหรือระยะห่างของการสาน จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านงานจักสานช่วยพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ เมื่อได้ตัวผลิตภัณฑ์ต้นแบบทั้งสองแบบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงได้นำมาทำการคัดเลือกด้วยการปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญและอาศัยแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่ประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านดังนี้ ด้านความสวยงาม ด้านประโยชน์

ใช้สอยและด้านกระบวนการผลิต เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด จึงได้เป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบรูปแบบที่ 1 และจึงนำไปขายผ่านช่องทางออนไลน์พร้อมกับเก็บข้อมูลจากผู้บริโภคจริงในขั้นตอนต่อไป

3) นำผลิตภัณฑ์ต้นแบบรูปแบบที่ 1 ขายผ่านช่องทางออนไลน์และได้ผู้บริโภคจริงทั้งหมด 10 ท่าน มาทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อถามถึงความคิดเห็นที่มีต่อตัวผลิตภัณฑ์เพื่อนำคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะไปประกอบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าในด้านของการใช้เมื่อนำไปใช้ดริปกาแฟจริงแล้วไม่สามารถทำได้ดีเทียบเท่ากับดริปเปอร์ที่ทำจากวัสดุชนิดอื่น เช่น แก้ว เซรามิค เป็นต้น แต่จุดเด่นที่ได้คือ กลิ่นที่มาจากวัสดุแปรรูปหวายที่ให้สัมผัสใหม่ในระหว่างการใช้ดริปกาแฟซึ่งไม่กลบรสชาติของกาแฟให้หายไป และตัวผลิตภัณฑ์สามารถแสดงถึงความเป็นไทยได้อย่างชัดเจนผ่านกรรมวิธีการจักสาน อีกทั้งยังสามารถแสดงถึงความเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่มาจากชุมชน และในส่วนของการข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือด้านของอายุการใช้งานอาจจะไม่คงทนเนื่องจากวัสดุแปรรูปหายนั้นเป็นวัสดุธรรมชาติจึงอาจไม่เหมาะกับการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน แต่เหมาะกับการเป็นผลิตภัณฑ์ตัวเลือกที่ใช้เป็นบางโอกาสหรือสามารถเป็นอุปกรณ์ตกแต่งบ้านมากกว่า ต่อมานำผลิตภัณฑ์ต้นแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และด้านการตีพิมพ์ทำการพิจารณาและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้มีความลงตัวและสมบูรณ์มากที่สุด

โดยจากการสรุปผลวิจัยใน 3 ข้อพบว่าสามารถตอบจุดประสงค์ของการวิจัยที่ผู้วิจัยได้ คือ สามารถออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สักรักกาแฟแบบดริปด้วยวัสดุแปรรูปหวายให้มีเอกลักษณ์ของความเป็นไทยและตรงกับความต้องการของตลาดในปัจจุบันในผ่านงานจักสานหรือผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของไทย อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านที่สามารถนำองค์ความรู้นี้ไปปรับใช้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับงานจักสานและสร้างการรับรู้ให้กับคนรุ่นใหม่ผ่านผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ของคนไทยได้อย่างลงตัว

5.2 อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์

สักรักกาแฟแบบดริปจากวัสดุแปรรูปหวาย มีความสอดคล้องกับข้อมูลในแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถนำไปสู่การอภิปรายได้ดังนี้

ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความแปลกใหม่จากชิ้นงานจักสานเดิมที่มีอยู่ โดยอาศัยความชื่นชอบของผู้บริโภคในปัจจุบัน โดยการนำอุปกรณ์ที่ใช้สักรักกาแฟแบบดริปมาเป็นแนวคิดในการทำวิจัยและผสมผสานกับการจักสานของคนไทยและเลือกใช้วัสดุธรรมชาติให้ออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้งานได้จริงและมีความร่วมสมัย

การสร้างผลิตภัณฑ์หัตถกรรมงานจักสานจากวัสดุธรรมชาติหรือวัสดุแปรรูปหายนั้นสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผู้บริโภคสนใจได้หากตัวผลิตภัณฑ์มีความแปลกใหม่จากผลิตภัณฑ์ทั่วไปในท้องตลาด สอดคล้องกับ งานวิจัยของพรพิมล และบวร [6] เรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทของใช้จากวัสดุธรรมชาติของกลุ่มอาชีพเสริมบ้านสุขเกษม ตำบลบางเลน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่มีข้อสรุปว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์จากชุมชน สามารถสรุปตามความเห็นได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดคือตัวผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบต้องมีเอกลักษณ์ดูแปลกใหม่ในท้องตลาด รองลงมาคือมีรูปแบบและลวดลายที่สวยงามสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและยังคงแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของงานหัตถกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของณลินทิพย์ [7] ที่ศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบชุดกาแฟดริปจากโอ่งราชบุรี ซึ่งพบว่า การขึ้นตัวต้นแบบผลิตภัณฑ์นั้นได้รับแรงบันดาลใจจากความชื่นชอบและสนใจเกี่ยวกับโอ่งราชบุรี จึงได้มีการวิเคราะห์ถึงลวดลายของโอ่งที่มีลวดลายที่แตกต่างกัน ก่อนนำไปเป็นหลักในการออกแบบ โดยเป็นชุดดริปกาแฟที่สามารถนำเสนอถึงเอกลักษณ์และความสำคัญของโอ่งมังกรที่ซึ่งนำมาถ่ายทอดผ่านกระบวนการออกแบบให้มีลักษณะรูปร่างที่มีความร่วมสมัยและมีความสัมพันธ์กันในด้านของรูปทรงแต่ยังคงคุณค่าและเรื่องราวของลวดลายนั้น ๆ ในส่วนของการเพิ่มมูลค่าของงานจักสาน สอดคล้องกับงานวิจัยของประทีภ [8] เรื่อง การศึกษาลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาลวดลายบนเครื่องเรือน

กรณีศึกษา กลุ่มหัตถกรรมเครื่องจักสานบ้านหนองซอน อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ที่ได้ข้อสรุปว่าวิธีการเพิ่มมูลค่าให้งานจักสานนั้นจำเป็นต้องทำให้เป็นที่รู้จัก และสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นด้วย โดยคนในชุมชนจะต้องสามารถนำแนวทางในการประยุกต์ไปปรับใช้และพัฒนาเข้ากับงานของตน และสามารถต่อยอดกับวัสดุใหม่ ๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์รูปแบบของลวดลายของเครื่องจักสานให้มีแนวทางในการประยุกต์ได้มากยิ่งขึ้นตลอดจนการเผยแพร่อนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาให้คงอยู่ต่อไป อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวคิดประกอบการออกแบบระบุว่าต้องสามารถแสดงให้เห็นถึงการออกแบบและการผลิตที่มีความผสมผสานระหว่างขนบธรรมเนียมแบบดั้งเดิมและความร่วมสมัย จึงทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นสามารถแสดงออกถึงความเป็นไทยได้ผ่านการจักสานด้วยฝีมือของชาวบ้านที่สืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่นจึงทำให้มีความเชี่ยวชาญ พร้อมกับได้องค์ความรู้ใหม่ไปประกอบอาชีพด้านงานจักสานได้ โดยยึดตามความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค หรือเทรนด์ (Trend) ว่ามีความต้องการแบบไหนแล้วจะสามารถตอบสนองกลุ่มผู้บริโภคนั้นได้อย่างไร

5.3 ข้อเสนอแนะ

เรื่องวิธีการเก็บรักษาสีผลิตภัณฑ์ เนื่องจากวัสดุแปรรูปหวายเป็นวัสดุธรรมชาติและเมื่อนำมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์สักรัดกาแฟที่ต้องสัมผัสกับน้ำขณะที่ใช้งานจึงมีความกังวลว่าอาจทำให้เกิดการขึ้นราบนตัวผลิตภัณฑ์ เพราะถ้าเป็นในส่วนของผู้ผลิตจักสานอื่น ๆ จะมีการเคลือบเพื่อป้องกันราบนพื้นผิวของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ หากมีนวัตกรรมที่ใช้เคลือบเพื่อป้องกันการขึ้นราและปลอดภัยสามารถบริโภคได้

เอกสารอ้างอิง

- [1] ศูนย์วิจัยเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร. (2564). [ออนไลน์]. ตลาดกาแฟในประเทศไทยปี 2564. [สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2565]. จาก <https://fic.nfi.or.th/market-intelligence-detail.php?smid=364>.
- [2] Positioning. (2564). [ออนไลน์]. ตลาดกาแฟปี 2563. [สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2565]. จาก <https://positioningmag.com/1337014>.
- [3] กรมป่าไม้. (2561). [ออนไลน์]. แผนแม่บทบริหารจัดการทรัพยากรไม้และหวายแห่งชาติ พ.ศ. 2561-2579. [สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2565]. จาก https://www.tei.or.th/file/events/2018-inbar-plan_24.pdf.
- [4] Kurasu. (2021). [ออนไลน์]. เลือกคริปเปอร์ยังใ้ให้เหมาะกับตัวเอง. [สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2565]. จาก <https://kurasubkk.com/th/blogs/new-blog/how-to-choose-the-dripper-which-one-is-right-for-you>.
- [5] มยุรี เรื่องสมบัติ ยุติ พรธราพงศ์ นพพร สกุลยืนยงสุข และดรณรัตน์ พิกุลทอง. (2555). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมกรณีศึกษาเฟอร์นิเจอร์จากหวายเทียม. กรุงเทพมหานคร: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- [6] พรพิมล ศักดา และบวร เครือรัตน์. (2561). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทของใช้จากวัสดุธรรมชาติของกลุ่มอาชีพเสริมบ้านสุขเกษม ตำบลบางเลน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- [7] นลินทิพย์ เสวตสุวรรณ. (2557). โครงการออกแบบชุดกาแฟดริปที่ได้รับแรงบันดาลใจจากลวดลายโอ่งราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปบัณฑิต ภาควิชาเครื่องเคลือบดินเผา คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

- [8] ประทักษ์ คุณทอง. (2565). [ออนไลน์]. การศึกษาผลดลย
หัตถกรรมเครื่องจักรสานพื้นบ้านท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทาง
ในการออกแบบและพัฒนาผลดลยบนเครื่องเรือน:
กรณีศึกษา กลุ่มหัตถกรรมเครื่องจักรสานบ้านหนองขอน
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. [สืบค้นเมื่อวันที่ 26
กันยายน 2565]. จาก https://homepoom2017.files.wordpress.com/2016/09/02_e0b89b0b8a3e0b8b0e0b897e0b8b1e0b881e0b8a9e0b98c-e0b884e0b8b8e0b893e0b897e0b8ade0b887.pdf.